

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: **sędzia Monika Dominiak**

Protokolant: Paulina Mazuchowska

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2021 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa [REDACTED]

przeciwko **Bankowi Millennium spółce akcyjnej z siedzibą w Warszawie**

o zapłatę

- I. Ustala, że umowa numer [REDACTED] o kredyt hipoteczny z dnia [REDACTED] 2008 roku, zawarta pomiędzy [REDACTED] a Bankiem Millennium S.A. z siedzibą w Warszawie jest nieważna;
- II. zasądza od pozwanego Banku Millennium S.A. z siedzibą w Warszawie łącznie na rzecz powodów [REDACTED] kwotę 117 752, 21 (sto siedemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt dwa złote dwadzieścia jeden groszy) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 grudnia 2020 roku do dnia zapłaty;
- III. zasądza od pozwanego Banku Millennium S.A. z siedzibą w Warszawie łącznie na rzecz powodów [REDACTED] kwotę 12 717,95 (dwanaście tysięcy siedemset siedemnaście 95/100) CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 grudnia 2020 roku do dnia zapłaty;
- IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów koszty procesu w całości, szczegółowe rozstrzygnięcie pozostawiając referendarzowi sądowemu.

UZASADNIENIE

Na podstawie pozwu z 24 listopada 2017 roku oraz pisma procesowego z 23 listopada 2020 r. [REDAKTOWANE] żądali:

1. zasądzenia od pozwanego Banku Millennium S.A. w Warszawie na rzecz powodów łącznie:
  - a. kwoty 117.752,21 PLN oraz kwoty 12.717,95 CHF tytułem zwrotu całości wpłaconego przez Powodów świadczenia z tytułu nieważnej Umowy o kredyt hipoteczny nr [REDAKTOWANE] z dnia [REDAKTOWANE] 2008 roku zawartej pomiędzy Bankiem Millennium S.A. z siedzibą w Warszawie, a [REDAKTOWANE] oraz [REDAKTOWANE] wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia od kwoty 117.752,21 PLN od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu aż do dnia zapłaty oraz od kwoty 12.717,95 CHF od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pisma procesowego z 23 listopada 2020 r. aż do dnia zapłaty, ewentualnie:
    - b. kwoty 168.162,92 PLN wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia począwszy od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu aż do dnia zapłaty, jako sumy kwot 117.752,21 PLN oraz 12.717,95 CHF przeliczonej na PLN;
2. ustalenia, że umowa kredytu nr [REDAKTOWANE] z dnia [REDAKTOWANE] 2008 roku zawarta pomiędzy Bankiem Millennium S.A. z siedzibą w Warszawie, a [REDAKTOWANE] oraz [REDAKTOWANE] jest nieważna, ewentualnie, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z przedmiotowej umowy, ewentualnie dokonanie tych ustaleń jedynie w stosunku do przyszłych świadczeń.
3. zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W przypadku nieuwzględnienia roszczeń z pkt. 1 i 2 powodowie wnosili o:

4. ustalenie, że w stosunku prawnym łączącym Powodów z Pozwaną na podstawie Umowy o kredyt hipoteczny, co do świadczeń nieobjętych roszczeniem o z pkt. 5 poniżej, powodów nie wiążą postanowienia dotyczące indeksowania kwoty kredytu oraz rat kapitałowo-odsetkowych kursem franka szwajcarskiego, zawarte w § 2 ust. 2 oraz § 7 ust. 1 Umowy;

5. zasądzenie od Pozwanej na rzecz Powodów łącznie kwoty:
- a. 45.714,55 PLN oraz 12.717,95 CHF tytułem różnicy pomiędzy pobraną przez Pozwaną od Powodów kwotą tytułem spłaty przedmiotowego kredytu naliczoną z zastosowaniem opisanych w pkt. 4 powyżej niedozwolonych klauzul umownych, a należną Pozwanej kwotą obliczoną z wyłączeniem ich zastosowania oraz całość wpłaconego świadczenia we frankach szwajcarskich wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia od kwoty 45.714,55 PLN od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty, zaś od kwoty 12.717,95 CHF od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pisma procesowego z 23 listopada 2020 r. aż do dnia zapłaty,
ewentualnie:
  - c. kwoty 70.310,47 PLN wraz z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia poczynszy od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu aż do dnia zapłaty, jako ww. nadpłaty przeliczonej na PLN.

W uzasadnieniu powództwa strona powodowa podniosła, że łącząca strony umowa kredytu indeksowanego jest nieważna z powodu braku oznaczoneści świadczenia, sprzeczności z art. 69 ust. 1 prawa bankowego poprzez nakazanie zwrotu innej kwoty niż oddana kredytobiorcy do korzystania, możliwości swobodnego określania przez pozwaną wysokości zobowiązania powodów (sprzeczność z naturą stosunku zobowiązaniowego), wykorzystania mechanizmu indeksacji w sposób sprzeczny z funkcją waloryzacji, sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Ponadto strona powodowa podniosła, iż klauzula indeksacyjna stanowi niedozwolone postanowienie umowne (*pozew k. 2-130, pismo procesowe z 23.11.2020 r. k. 971-1008*).

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank Millennium S.A. w Warszawie wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie solidarnie od powodów na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwany zakwestionował przedstawione przez stronę powodową twierdzenia oraz argumentację dotyczącą nieważności umowy oraz abuzywności klauzuli indeksacyjnej oraz wskazał, że nawet gdyby uznać, że postanowienia kwestionowane przez powodów stanowią klauzule niedozwolone, to w miejsce przedmiotowych klauzul powinny wejść odpowiednie przepisy dyspozytywne pozwalające na określenie prawidłowego mechanizmu ustalania kursów wymiany walut, która nie prowadziłyby do zmiany charakteru umowy kredytu indeksowanego. W związku z tym po

wyeliminowaniu z Umowy kredytu odesłania do tabeli kursów banku zastosowanie powinien znaleźć kurs obiektywny np. średni kurs NBP. Ponadto nie jest możliwe funkcjonowanie umowy kredytu w złotych oprocentowanego wg stawki LIBOR. Pozwany zakwestionował fakt istnienia wzbogacenia po stronie pozwanego oraz zubożenia po stronie powodowej, ewentualnie powinien rozliczyć strony umowy wg teorii salda. Pozwany zakwestionował także istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy. W końcu pozwany podniósł zarzut upływu 3-letniego terminu przedawnienia roszczenia o zwrot nadpłaconych rat jako świadczeń okresowych (*odpowiedź na pozew – k. 178-239, pismo procesowe z 05.01.2021 r. – k. 1026-1049*).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie planowali wzięcie kredytu na zakup mieszkania dla syna. Powodom przedstawiono ofertę kredytu indeksowanego jako najkorzystniejszą – przedstawiono porównanie rat kredytu w PLN oraz w CHF i z porównania wynikało, że oferta kredytu w CHF jest korzystniejsza. Informowano powodów, że kurs CHF może się zmieniać, ale nieznacznie, ponieważ CHF jest stabilną walutą. Przedstawiono wykres kursu CHF obrazujący stabilność waluty. Mówiono, że rata może wzrosnąć lub zmaleć, jednakże nie przedstawiono symulacji zmiany wysokości rat w zależności od zmiany kursu CHF. Powodowie nie mieli wpływu na treść dokumentów, które przedstawiono im do podpisu, w szczególności nie mogli negocjować treści umowy. Nie informowano powodów w jaki sposób jest ustalany kurs CHF przez Bank, w szczególności, iż może on być dowolnie ustalany przez bank. Doradca banku czytał umowę z powodami punkt po punkcie przed jej podpisaniem przez powodów (*zeznania powoda k. 1015-1017, zeznania powódki k. 1017-1018*).

Klienci banku mogli negocjować warunki cenowe kredytu np. marżę lub prowizję banku. Przedstawiano klientom porównanie kredytu w CHF i PLN (*zeznania świadka*

[REDAKTOWANA]

Nie umożliwiano klientom banku zapoznania się z dokumentami w domu (*zeznania*

[REDAKTOWANA]

W dniu [REDAKTOWANA] 2008 roku [REDAKTOWANA] złożyli wniosek kredytowy w Banku Millennium. We wniosku wskazana została kwota 240 237 zł jako kwota kredytu i CHF jak waluta kredytu. Jako cel kredytu wskazano zakup lokalu mieszkalnego na

ryнку wtórnym, refinansowanie wydatków poniesionych na cele mieszkaniowe oraz remont/modernizację (wniosek k. 280-286).

W dniu złożenia wniosku powodowie podpisali również „Informację dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej oparte na zmiennej stopie procentowej” (k. 431-432). W dokumencie tym znajdowała się informacja iż:

„Wybierając zadłużenie w walucie obcej Kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Dotyczy to przede wszystkim kredytów w euro i we frankach szwajcarskich, a wynika ze znacznej różnicy w wysokości stóp referencyjnych, które są podstawą do ustalenia oprocentowania kredytu.

(...)

Podkreślamy jednak, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, Kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych. Występowanie ryzyka kursowego sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Ryzyko kursowe jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się Kredytobiorca, osiągający dochody w tej samej walucie obcej.

Z wyżej wymienionych powodów warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych.

(...)

Dwa powyżej wspomniane czynniki - zmienność kursów walutowych oraz wahania stóp procentowych powodują, że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych.

Dlatego zachęcamy Klientów do zapoznania się z danymi historycznymi i sporządzanymi przez analityków prognozami dotyczącymi wahań kursu oraz wysokości stawek referencyjnych dla danej waluty (wartości, które w danym momencie mogą być korzystne dla Klienta, w długim okresie mogą się okazać niekorzystne), a także do zapoznania się z poniższym przykładem:

Przykład wpływu zmiany stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokość raty kredytu

Sytuacje modelowe	Szacowana wysokość raty
-------------------	-------------------------

Wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy aktualnym poziomie kursu waluty i aktualnym poziomie stopy procentowej.	1446,38 PLN
Wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa kredytu w CHF jest równa stopie procentowej kredytu w PLN, a kapitał jest większy o 20%.	2474,73 PLN
Wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 miesięcy tj. o 21,02 %	1750,38 PLN
Wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o 400 pb.	2109,2 PLN
Wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalną i minimalną wartością stopy referencyjnej z okresu ostatnich 12 miesięcy tj. o 0,28 p.p.	1488,77 PLN

Sytuacja i potrzeby naszych Klientów są różne. Po przeanalizowaniu w/w informacji każdy Wnioskodawca wybiera walutę najkorzystniejszą dla siebie, umożliwiającą optymalną formę spłaty zadłużenia. Podkreślamy, że Bank oferuje możliwość zmiany waluty kredytu, wielokrotnie w trakcie okresu spłaty – na PLN bezpłatnie.

W załączeniu:

- 1) Historia zmian kursu CHF do złotego (CHF/PLN)
- 2) Historia zmian stawki referencyjnej dla CHF

Oświadczam, że zapoznałem się z powyższą informacją oraz że w pierwszej kolejności przedstawiono mi ofertę kredytu w PLN, z której rezygnuję.”

Pozwany nie przedłożył załączników do Informacji.

Powodowie podpisali również symulację wysokości rat kredytu w czterech walutach (symulacja k. 429).

W dniu [REDAKTOWANO] 2008 r. [REDAKTOWANO] zawarli z Bankiem Millennium SA w Warszawie sporządzoną w dniu [REDAKTOWANO] 2008 r. umowy o kredyt hipoteczny: nr [REDAKTOWANO]. Na podstawie Umowy Bank zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę 240 237 zł (§ 2 ust. 1 umowy). Kredyt był przeznaczony na zakup gotowego mieszkania na rynku wtórnym położonego przy ul. [REDAKTOWANO] w [REDAKTOWANO] oraz jego modernizację i remont (§ 2 ust. 3-4 umowy) (Umowa kredytu k. 146-151).

Kredyt jest indeksowany do CHF po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku Millennium w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy Bank wysłała do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli

Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku Millennium w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej (§ 2 ust. 2 umowy).

Zgodnie z §5 ust.3 umowy kredytobiorca oświadcza, że wraz z wnioskiem kredytowym otrzymał pismo „Informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej oparte na zmiennej stopie procentowej” i zapoznał się z nim.

Zgodnie z postanowieniami § 6 umowy oprocentowanie kredytu jest zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 4,09 % w skali roku, na które składa się stopa referencyjna LIBOR 3M (CHF) i stała marża banku, która wynosi 1,3 p.p.. Oprocentowanie kredytu ulega zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF). Stopa referencyjna zmienia się w cyklu kwartalnym i przyjmuje wartość z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca poprzedzającego kolejny kwartał kalendarzowy (§ 6 ust. 1, 3, 5, 6 umowy). W przypadku kredytu oprocentowanego wg zmiennej stopy procentowej kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych co oznacza, iż w przypadku wzrostu poziomu stopy referencyjnej wyższe będzie oprocentowanie kredytu i wzrośnie wówczas wysokość miesięcznej raty kapitałowo-odsetkowej (§ 6 ust. 2 umowy).

Spłata kredytu miała nastąpić w 300 miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych (§2 ust.6 i §7 ust.2 umowy).

Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z §2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku Millennium SA. Spłata kredytu następować będzie poprzez bezpośrednie potrącanie przez bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy w banku. Spłaty rat odsetkowych lub kapitałowo-odsetkowych będą następować w tym samym dniu miesiąca w jakim miała miejsce wypłata kredytu lub jego pierwszej transzy począwszy od miesiąca następnego po pierwszej wypłacie środków z kredytu (§7 ust.1, 3-4 umowy). Analogiczne postanowienia zawiera §8 ust.1-3 Regulaminu (*Regulamin k. 434-452*).

„Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku Millennium SA” („Regulamin”) będący załącznikiem do Umowy kredytu stanowi integralną część umowy. Kredytobiorca oświadcza, że otrzymał regulamin, zapoznał się z nim i zaakceptował warunki w nim zawarte (§1 ust.1 i §11 ust.2 umowy).

Zgodnie z § 5 ust. 15 pkt 1 Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej wnioskodawca wnioskuję o kwotę kredytu wyrażoną w złotych z zaznaczeniem waluty wnioskowanego kredytu.

Zgodnie z § 5 ust. 15 pkt 4 Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej uruchomienie środków z kredytu następuje w PLN.

W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kredytobiorca może zastrzec w umowie kredytu, iż bank będzie pobierał ratę spłaty z rachunku w walucie do jakiej kredyt jest indeksowany o ile ten rachunek jest dostępny w aktualnej ofercie banku (§8 ust.4 regulaminu).

Zgodnie z § 9 ust. 4 Regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności kredytu dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz określonego przez bank w Tabeli Kursów Walut Obcych. Od wymagalnego kapitału wyrażonego w PLN bank nalicza dalsze odsetki w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych.

Bank na wniosek kredytobiorcy może wyrazić zgodę na zmianę waluty kredytu, jednakże przewalutowanie nie może być dokonane m.in. w przypadku zaległości w spłacie kredytu (§11 ust.1-2 Regulaminu). Przewalutowanie następuje według kursów z Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (§11 ust. 4 Regulaminu). Przed podjęciem decyzji o przewalutowaniu bank zastrzega sobie prawo do dokonania weryfikacji zdolności kredytowej kredytobiorcy (§11 ust. 12 pkt 1 Regulaminu).

W dniu 21 listopada 2014 r. strony zawarły sporządzony w dniu 14 listopada 2014 r. aneks nr 2/2014 do umowy kredytu. Zgodnie ze zmienionym § 7 ust. 1 i 3 umowy spłaty rat kredytu oraz przedterminowa spłata pełnej lub częściowej kwoty kredytu będzie dokonywana przez Kredytobiorcę w walucie obcej, do której kredyt jest indeksowany poprzez potrącenie przez bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy (*aneks nr 2/2014 k. 483-484*).

Do dnia 19 kwietnia 2017 r. powodowie tytułem spłat kredytu uścili kwotę 117.752,21 PLN oraz 12.717,95 CHF (*zaświadczenie o poniesionych kosztach kredytu hipotecznego k. 156-162, opinia biegłego k. 887-890, okoliczność przyznana*).

Powodowie znają konsekwencje ustalenia nieważności umowy kredytu i godzą się na nie (*zeznania powoda k. 1016, zeznania powódki k. 1018*).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie ww. dokumentów, które nie były kwestionowane przez strony, a również sąd nie znalazł podstaw, aby podważać ich

wiarygodność. Ustalając stan faktyczny Sąd pominął jednak takie dokumenty, jak stanowiska, wystąpienia, opinie, artykuły i wyroki dotyczące kredytów indeksowanych. Dokumenty te pozostawały bez znaczenia dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd pominął również brzmienie Regulaminu w wersji zaktualizowanej, tzw. R99 (*Regulamin R99 k. 454-472*), ponieważ brak jest dowodu, że Regulamin w tej wersji został doręczony powodom w trakcie trwania umowy kredytu.

Wysokość dokonanych spłat kredytu sąd ustalił na podstawie opinii biegłego (który ocenił, że bank prawidłowo rozliczał spłaty kredytu) oraz przedstawionego zaświadczenia o spłatach, mając na uwadze, że pozwany nie tylko nie przedstawił żadnych dowodów, ale również żadnych twierdzeń, iż powodowie spłacili do tej pory kredyt w innej wysokości niż dochodzona w procesie, pomimo że dysponował pełną informacją w tym zakresie oraz miał nieograniczony dostęp do dowodów na okoliczność wysokości dokonanych spłat. W związku z tym Sąd uwzględnił twierdzenia i wyliczenia strony powodowej w stanie faktycznym sprawy jako okoliczność niezaprzeczoną przez pozwanego, a tym samym przyznaną (art. 230 k.p.c.).

W pozostałym zakresie Sąd pominął wnioski z opinii biegłego, ponieważ nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania powodów oraz świadków [REDAKTOWANE], z zastrzeżeniem, że świadkowie zeznawali na okoliczność procedur dotyczących udzielania kredytów we frankach, a nie na okoliczność udzielenia kredytów konkretnie powodom, w czym świadek [REDAKTOWANE] w ogóle nie uczestniczył, [REDAKTOWANE] nie uczestniczyła w całej procedurze udzielania powodom kredytu, ponieważ jako sąsiadka powodów wyłączyła się od tego (*k. 786-786v*), a nadto nie pamiętała szczegółowo okoliczności udzielenia powodom kredytu, podobnie jak [REDAKTOWANE]. W związku z tym większą wartość dowodową w zakresie informacji o ryzyku i przebiegu udzielania kredytu Sąd przyznał zeznaniom powodów, którzy zeznawali o okolicznościach konkretnej sprawy, nie zaś zeznaniom świadków, którzy zeznawali o okolicznościach, które w przedmiotowej sprawie mogły w ogóle nie wystąpić. Przy tym powodowie nie zaprzeczyli, iżby informacje o kredycie i ryzyku nie były im w ogóle udzielane, jednakże były to informacje bagatelizujące istniejące ryzyko. Przy tym zeznania świadków w istocie pokrywają się z zeznaniami stron. Świadców nie przekazali żadnej informacji, która poddawałaby w wątpliwość zeznania powodów. W szczególności świadkowie nie zeznali, iż doradcy mieliby informować w szerszym zakresie o

ryzyku walutowym niż to zeznali powodowie. ██████████ zeznała zaś, że informacje o ryzyku walutowym polegały tylko na przedstawieniu klientom symulacji rat kredytu. Symulacje te to albo tabele zawarte w podpisanym przez kredytobiorców dokumencie pt. „Informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej oparte na zmiennej stopie procentowej” (k. 431-432), albo w symulacji wysokości rat kredytu w czterech walutach (k. 429). W każdym razie nie można tych symulacji uznać w żadnym stopniu za wystarczające do należytej oceny ryzyka walutowego związanego z zawarciem umowy kredytu indeksowanego do CHF.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało odnieść się do najdalej idącego zarzutu strony powodowej, tj. nieważności umowy ze względu na sprzeczność istoty (typu) kredytu indeksowanego z bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa, w szczególności z art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe. Zarzutów tych Sąd nie podziela.

Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U.2002.72.665 t.j. - w brzmieniu z dnia zawarcia umowy – dalej jako „Prawo bankowe”) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust. 1).

Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2).

Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej, jest to umowa konsensualna, dwustronnie zobowiązująca oraz odpłatna. Do *essentialia negotii* umowy kredytu należą zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach

określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty.

Dopuszczalność zawierania umów kredytu indeksowanego i denominowanego została przewidziana wprost w art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bankowego, który przewiduje, że w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa kredytu powinna przewidywać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. W związku z tym nie ma podstaw do twierdzenia, że tego typu umowy nie są dopuszczalne na gruncie przepisów prawa bankowego.

Co prawda ww. przepis art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bankowego został dodany do ustawy po zawarciu przez strony umowy kredytu, jednakże nie oznacza, to że wcześniej umowy takie były niedopuszczalne. Nie można jednak twierdzić, że dopiero wprowadzenie takiej regulacji zalegalizowało zawieranie umów tego rodzaju. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Przepis ten wprost potwierdza zatem stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą do umów zawartych wcześniej. Tym samym ustawodawca zaakceptował co do zasady dopuszczalność tego rodzaju kredytów w dotychczasowym stanie prawnym, przy czym poddał je dodatkowej regulacji mającej na celu eliminację wad kredytów funkcjonujących do tej pory na rynku.

Powyższe potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazujące, że umowy kredytu indeksowanego i denominowanego mieszczą się w ramach konstrukcji prawnej umowy kredytu (zob. *m.in.* wyroki z 25 marca 2011 r. sygn. IV CSK 377/10, z 22 stycznia 2016 r. sygn. I CSK 1049/14, z 19 marca 2015 r. sygn. IV CSK 362/14, z 8 września 2016 r. sygn. II CSK 750/15, z 1 marca 2017 r. sygn. IV CSK 285/16, z 14 lipca 2017 r. sygn. II CSK 803/16, z 27 lutego 2019 r. sygn. II CSK 19/18, z 4 kwietnia 2019 r. sygn. III CSK 159/17, z 10 maja 2019 r. sygn. I CSK 242/18).

Nie może być zatem mowy, iż strony nie zawarły umowy kredytu lub że nie ustaliły w niej przedmiotowo istotnych postanowień umowy, skoro zawarta przez strony umowa spełnia wymagania wykształconej w obrocie umowy kredytu indeksowanego.

Jakkolwiek zatem możliwe jest co do zasady zawieranie umów kredytu indeksowanego, to nie oznacza to, że każda tego rodzaju umowa jest zgodna z prawem. Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Podstawowym przepisem prawa zobowiązań, który wyznacza standard zgodności z prawem wszelkich umów, statuując jednocześnie zasadę swobody umów, jest art. 353¹ k.c. stanowiący, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Zawarta przez strony umowa kredytu indeksowanego jest nieważna ze względu na ułożenie stosunku prawnego w taki sposób, że sprzeciwia się ona naturze stosunku zobowiązaniowego jako takiego. W stosunku tym bowiem jedna jego strona zyskała swobodę określania świadczenia drugiej strony ze względu na przyjęty kształt indeksacji.

Zgodnie z poglądami doktryny i judykatury świadczenie stron stosunku zobowiązaniowego musi zostać dokładnie określone już w momencie jego powstania, ewentualnie jego określenie może być uzależnione od czynników obiektywnych (*zob. np. SN w wyroku z 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10*). Przy tym określenie świadczeń nie może zostać pozostawione jednej ze stron stosunku. Gdyby bowiem oznaczenie świadczenia pozostawione zostało jednej ze stron, bez jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie, takie postanowienie umowne – jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. – byłoby nieważne, co pociągałoby zazwyczaj za sobą nieważność całego zobowiązania (*zob. W. Borysiak, Komentarz do art. 353, K. Osajda (red.), Tom III A. Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania. Część ogólna, Warszawa 2017; zob. również m.in.: uchwała składu 7 sędziów SN z 22 maja 1991 roku, sygn. III CZP 15/91, wyrok SN z 22 maja 2014 r., sygn. IV CSK 597/13, wyrok SA w Warszawie z 10 października 2017 r., sygn. VI ACa 726/16*).

W związku z powyższym nie może być wątpliwości, że sytuacja, w której jedna stron stosunku określa swobodnie po zawarciu umowy wysokość świadczenia swojego lub drugiej strony jest niedopuszczalna, a postanowienie przyznające stronie taką swobodę jest nieważne, co pociąga za sobą zazwyczaj nieważność całego zobowiązania.

Przekładając powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, że zawarta przez strony umowa kredytu nie wskazuje dokładnie jaką kwotę pieniężną mieli spłacić kredytobiorcy, jak również nie są wskazane jakiegokolwiek szczegółowe, obiektywne zasady jej określenia. Ponadto nie jest znana wysokość spłacanych przez kredytobiorców rat – pomimo że raty określono w umowie jako równe, to były one równe jedynie w CHF, zaś wysokość spłat w złotych nie była określona w umowie.

Zgodnie z § 2 ust. 2 umowy kredyt jest indeksowany do CHF po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku Millennium w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. § 7 ust. 1 Umowy wskazuje zaś, że kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z §2 w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku Millennium SA.

W związku z powyższym bank nie był w żaden sposób ograniczony w oznaczeniu wysokości kwoty kredytu do zwrotu oraz wysokości raty, jako że wysokość ta zależała od wysokości zastosowanego przez bank kursu. Żaden przepis prawa, umowy lub regulaminu nie wskazywał zaś jakichkolwiek kryteriów ustalenia kursów przeliczeniowych przez bank – w istocie bank mógł w swej tabeli ustalić kurs dowolny.

Podkreślić przy tym trzeba, że nie ma znaczenia w jaki sposób bank w rzeczywistości ustalał kursy walut. Analizie w świetle przepisów regulujących granice swobody umów podlega treść czynności prawnej, a nie sposób wykonywania umowy. Nie ma bowiem ważnego lub nieważnego sposobu wykonywania umowy, ani sposobu wykonywania umowy, który czyniłby umowę ważną. Stosowanie przez bank choćby najbardziej obiektywnych metod ustalania kursów walut nie czyniłoby zawartej umowy ważną. Wola stron w zakresie wykonywania umowy a nie zmiany jej treści (a wykonanie umowy zależy wszakże od woli stron) nie ma w tym zakresie żadnego znaczenia, tym bardziej wola tylko jednej ze stron umowy.

W związku z powyższym postanowienia umowy kredytu dotyczące ustalenia kursu po jakim ustalone miałyby być saldo kredytu (wysokość kredytu do spłaty) oraz wysokość rat są nieważne ze względu na sprzeczność tych postanowień z naturą stosunku zobowiązaniowego. Przy tym nieważność tych postanowień pociąga za sobą nieważność całej umowy, ponieważ bez zakwestionowanych postanowień nie da się określić głównego świadczenia kredytobiorcy – wysokości kredytu do zwrotu oraz poszczególnych rat. Postanowień tych nie da się również w żaden sposób zastąpić.

Przede wszystkim podkreślić należy, że za nieważne należy uznać ww. postanowienia umowy jedynie w zakresie w jakim odsyłają do tabel kursowych swobodnie ustalanych przez bank. W pozostałej części, przede wszystkim przewidującej indeksowanie kwoty kredytu, postanowienia te należy uznać za ważne. W takim przypadku łącząca strony umowa w dalszym ciągu przewiduje w § 2 ust. 2, iż kredyt jest indeksowany do CHF, zaś w § 7 ust. 1, iż kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2. Po stwierdzeniu nieważności odesłania do kursów ustalonych w Tabeli Banku nie wiadomo jednak jaką kwotę kredytobiorca powinien spłacić. Tym samym umowa nie zawiera już jednego z elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu, co czyni ją nieważną, ponieważ nieważnych postanowień nie da się w żaden sposób zastąpić.

Art. 58 § 1 k.c. stanowi, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nie da się zaś wskazać żadnego przepisu prawa, który przewidywałby, że na miejsce nieważnego postanowienia określającego kurs waluty do przeliczenia kwoty kredytu na walutę indeksacji i raty kredytu wchodzi inne postanowienie. W szczególności nie istnieje żaden dyspozytywny przepis prawa, który znajdowałby zastosowanie w miejsce postanowień przewidujących indeksację kredytu. Stosowanie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie dopiero 24 stycznia 2009 roku), a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiałyby jego zastosowanie. Ponadto przepis ten przyznaje dłużnikowi uprawnienie do wykonania w walucie polskiej zobowiązania, które powinno być spełnione w walucie obcej. W przypadku przedmiotowej umowy kredytu w brzmieniu z chwili jej zawarcia, zobowiązania stron miały być wykonane wyłącznie w walucie polskiej, zatem jest to przypadek nieobjęty hipotezą art. 358 § 2 k.c., który znalazłby zastosowanie tylko gdyby kredytodawca i kredytobiorca mieli obowiązek wykonać swe zobowiązania w walucie obcej, a tak w niniejszej sprawie nie jest. Ponadto przepis ten nie dotyczy również sytuacji określenia wysokości zobowiązania w walucie, co stanowi pierwszą przeszkodę do wykonania łączącej strony umowy bez nieważnych postanowień przewidujących odesłanie do tabel kursów banku.

Nawet jednak, gdyby przepis ten mógł znaleźć w sprawie zastosowanie, to i tak skutkiem tego nie mogłoby być utrzymanie umowy w mocy. W okresie przed 24 stycznia 2009 r. nie istniał bowiem żaden przepis, który mógłby znaleźć zastosowanie w miejsce nieważnych postanowień umowy, zaś nieważność umowy stwierdza się ze skutkiem *ex tunc*. Niedopuszczalne byłoby zaś uznanie, że możliwa jest następcza konwalidacja umowy od

początku nieważnej (*zob. uzasadnienie Uchwały SN z dnia 4 kwietnia 1990 r., III CZP 7/90*). Oznaczałoby to bowiem wsteczne działanie prawa, co jest sprzeczne z polskim porządkiem prawnym i co wprost wyklucza art. 3 k.c. W związku z tym bez znaczenia pozostaje również zawarcie aneksu do umowy kredytu.

Warto również zauważyć, że gdyby ustawodawca chciał ustanowić skutek w postaci następczej konwalidacji nieważnych umów, to mógł to uczynić w nowelizacji prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., a zamiast tego w art. 4 tej ustawy wskazał jedynie, że to strony powinny dokonać stosownej zmiany umowy. Ustawodawca postanowił zatem nie ingerować samodzielnie w umowy kredytu indeksowanego i denominowanego. Jednakże jednocześnie uznał, że niektóre z umów funkcjonujących na rynku wymagają stosownej korekty, a więc że ich treść jest wadliwa, a ich korekta jest niemożliwa na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Z drugiej strony nie można również zastąpić nieważnych postanowień umowy w oparciu o zasady współżycia społecznego lub ustalone zwyczaje. Zgodnie z art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów. Ani zasady współżycia społecznego nie określają jednak wysokości kursu waluty jaki powinien być przyjęty do przeliczenia kwoty kredytu do wypłaty oraz wysokości raty, ani nie istnieje żaden ustalony zwyczaj w tej sprawie. Gdyby było inaczej, to możliwe byłoby pozostawienie stosownej luki w każdej umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego i umowa w dalszym ciągu nadawałaby się do wykonania. Oczywiście jest jednak, że luka taka powodowałaby spory co do kursu jaki powinien być zastosowany, zaś umowa nie nadawałaby się do wykonania.

Gdyby zaś chcieć określić jakiś zwyczaj w zakresie ustalania kursów walut w przypadku umów kredytu denominowanego lub indeksowanego, to należałoby uznać, że zwyczajem takim było ustalanie kursów przeliczeniowych swobodnie w tabelach banku, aniżeli ustalanie ich w jakikolwiek inny sposób, ponieważ był to sposób ustalania kursów najszerzej rozpowszechniony na rynku.

Z kolei zasady współżycia społecznego mogą wyznaczać pewien przedział kursu, który można by określić jako sprawiedliwy, nieprowadzący do oczywistego pokrzywdzenia jednej ze stron, nie mogą jednakże wyznaczać kursu określonego, nadającego się do zastosowania w umowie. W przeciwnym wypadku za nieważne na podstawie art. 58 § 2 k.c. można by uznać wszystkie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego funkcjonujące obecnie na rynku, uznając, że stosowany w nich kurs odbiega (choćby o 0,01 PLN/CHF) od kursu wynikającego z zasad współżycia społecznego. Jak widać próby takiego

ustalenia kursu „sprawiedliwego” byłyby czysto arbitralne. Nie jest zatem możliwe zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień na jakiegokolwiek podstawie, co czyni zawartą przez strony umowę nieważną od początku i w całości.

Nie jest również możliwe uzupełnienie treści umowy poprzez określenie przedziału kursu po jakim dłużnik powinien wykonać zobowiązanie, ponieważ taka swoboda dłużnika byłaby sprzeczna z naturą stosunku zobowiązaniowego.

Nie jest zatem możliwe zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień na jakiegokolwiek podstawie, co czyni zawartą przez strony umowę nieważną od początku i w całości z powodu jej niewykonalności. Z drugiej strony umowa jest nieważna również z tego względu, że bez postanowień dotkniętych nieważnością strony nie zdecydowałyby się na jej zawarcie (art. 58 § 3 k.c.), co jednoznacznie wynika ze stanowiska pozwanego, który wskazuje, że umowa kredytu złotowego oprocentowanego wg stawki LIBOR jest sprzeczna z zasadami ekonomii.

W końcu należy odnieść się do kwestii wpływu norm prawnych dotyczących niedozwolonych postanowień umownych zawartych w umowach konsumenckich na możliwość uznania danej umowy za nieważną. Jak wiadomo art. 385¹ § 1 k.c. wprowadza swoistą sankcję sprzeczności danego postanowienia z przepisami o klauzulach niedozwolonych i tą sankcją jest niezwiązanie tym postanowieniem z dalszym związaniem stron umową w pozostałym zakresie. Nie oznacza to jednak, że wskazana regulacja stanowi przepis szczególny wobec norm dotyczących legalności zapisów umownych. Należy raczej uznać, że jest to regulacja o charakterze uzupełniającym, a pierwszeństwo powinna mieć sankcja dalej idąca (zob. np. *Uchwała SN z dnia 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10*). Prawdopodobnie takiego stanowiska znajduje potwierdzenie również w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE, który dopuszcza możliwość uznania umowy zawieranej z konsumentem za nieważną, jeśli jej dalsze trwanie jest niemożliwe na podstawie prawa wewnętrznego danego Państwa (zob. np. *wyrok TSUE z 3 października 2019 roku ws. Dziubak, C-260/18*).

Niezależnie od powyższego, nawet jeśli przyjąć, że klauzula umowna określająca wysokość kredytu, a wraz z nią cała umowa kredytu, jest ważna, to zawarte w umowie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, w tym wyliczenia kwoty kredytu do spłaty i wysokości rat kredytu są abuzywne, a tym samym nieskuteczne. W niniejszej sprawie charakter niedozwolonych postanowień umownych mają przede wszystkim następujące postanowienia składające się na klauzulę indeksacyjną:

- § 2 ust. 2 umowy w zakresie w jakim przewiduje indeksację kwoty kredyt oraz przeliczenie jej zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku Millennium w dniu uruchomienia kredytu lub transzy;
- §7 ust.1 i 3-4 umowy oraz § 8 ust. 3 Regulaminu w zakresie w jakim przyznają bankowi uprawnienie do określenia wysokości raty w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku Millennium SA.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W związku z powyższym dopuszczalność badania niedozwolonego charakteru postanowień umownych zależy od konsumenckiego charakteru umowy, braku indywidualnego uzgodnienia danego postanowienia umownego, które nie określa głównego świadczenia stron, chyba że zostało ono sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Odnosnie do konsumenckiego charakteru umowy, to nie był on kwestionowany przez stronę pozwaną. Nie ulega wątpliwości, że powodowie zaciągnęli zobowiązanie na cele mieszkaniowe.

W świetle okoliczności sprawy nie może ulegać również wątpliwości, że umowa nie była indywidualnie negocjowana – tak naprawdę trudno mówić, aby była w ogóle negocjowalna, co wynika z zeznań świadków i powodów. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Tym samym nie można uznać za indywidualne negocjowanie umowy jej podpisanie przez strony (czyli zawarcie umowy), ewentualnie wybranie przez konsumenta jednej z kilku przedstawionych przez przedsiębiorcę opcji. O braku indywidualnego negocjowania umowy świadczy przede wszystkim zawarcie umowy na wzorcu przedsiębiorcy. W związku z tym nie może być w sprawie jakichkolwiek wątpliwości, że postanowienia umowy nie były indywidualnie negocjowane.

Mogą natomiast istnieć wątpliwości i rozbieżne oceny co do tego czy postanowienia wyznaczające kurs walut obcych stosowanych do przeliczeń w umowie kredytu denominowanego określają główne świadczenie stron. W ocenie sądu rozpoznającego sprawę,

aby rozstrzygnąć te wątpliwości należy odwołać się do orzecznictwa TSUE wyjaśniającego zasięg tego pojęcia. Z orzecznictwa Trybunału (zob. zwłaszcza wyroki: z 20 września 2017 r. ws. *Andriuc* (C-186/16), z 14 marca 2019 r. ws. *Dunai* (C-118/17), z 30 kwietnia 2014 r. ws. *Kásler i Káslerné Rábai* (C-26/13) oraz z 3 października 2019 r. ws. *Dziubak* (C-260/18)) wynika, że za warunki umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę, zaś warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte pojęciem „głównego przedmiotu umowy”. Przy tym pojęcie to powinno podlegać wykładni zawężającej. W przypadku umów kredytu indeksowanego lub denominowanego postanowieniem określającym główny przedmiot umowy będzie klauzula przewidująca indeksację lub denominację, ponieważ określa ona główne świadczenie stron – wysokość kredytu do spłaty oraz wysokość spłat oraz charakteryzuje ten typ umowy kredytu.

Jednocześnie jednak na bazie orzecznictwa Trybunału zasadne jest uznanie, iż postanowienia umowne odsyłające do kursów walut określonych w tabelach banku (stanowiące zwykle redakcyjną część klauzuli indeksacyjnej lub denominacyjnej), to znaczy wskazujące na techniczny, parametryczny aspekt indeksacji nie określają głównego przedmiotu umowy, a mają charakter jedynie pomocniczy. Po wyeliminowaniu bowiem z umowy tych postanowień umowa kredytu dalej pozostaje umową kredytu indeksowanego lub denominowanego, a brakuje jedynie parametru technicznego, który określałby wysokość świadczenia. Takie rozróżnienie jest zgodne z intuicyjnym rozumieniem postanowień określających główny przedmiot umowy oraz nakazem zawężającej wykładni tego pojęcia. Na możliwość, a nawet potrzebę podziału redakcyjnej umowy na odrębne normy – w szczególności w przypadku postanowień odsyłających do pewnych parametrów – na potrzeby badania ich abuzywności zwracał również Sąd Najwyższy np. w wyroku z dnia 14 maja 2015 r., II CSK 768/14.

Niezależnie od powyższego, nawet uznanie, że klauzula indeksacyjna (w całości) określa główne świadczenie stron, to nie można jej uznać za jednoznaczną, a tym samym możliwe jest badanie jej abuzywności.

Klauzula indeksacyjna odsyła do tabeli kursów, a ukształtowanie w taki sposób wzajemnych praw i obowiązków stron umowy o kredyt uniemożliwiało powodom ustalenie w dacie zawarcia umowy wysokości wzajemnych zobowiązań stron. Brak jest jednoznacznych i zrozumiałych parametrów ustalenia wysokości zobowiązań i konkretności zastosowanego mechanizmu, a jedynie nietransparentne odesłanie do nieweryfikowalnej pod względem

zastosowanych mechanizmów tabeli. W dodatku postanowienia tworzące mechanizm indeksacji rozsiane są po wielu postanowieniach umowy, utrudniając konsumentowi zapoznanie się i zrozumienie zawieranej umowy oraz ryzyka jakie się z nią wiąże.

W niniejszej sprawie należało również uznać, iż wskazane wyżej postanowienia umowy o kredyt kształtują obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy.

Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem (*por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r. I CK 297/05, z dnia 15 stycznia 2016 r. I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, Nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/15; z dnia 30 września 2015 r. I CSK 800/15 i z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12*). Wskazać również trzeba, iż w świetle dotychczasowego orzecznictwa nie budzi wątpliwości, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (*tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia sygn. akt V CSK 382/18 oraz w przywołanych w treści uzasadnienia orzeczeniach: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 (OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., [IV CSK 309/18](#)*). Tak też było w niniejszej sprawie. Powodowie na podstawie postanowień umowy o kredyt zawartej z pozwanym uzyskali do dyspozycji kwotę, której wysokość zależna była od decyzji banku, który na podstawie postanowień umownych posiadał uprawnienie do arbitralnego obliczenia wysokości kredytu do spłaty i do przeliczania wysokości rat. Jednocześnie mechanizm ten nie był uzależniony od jakiegokolwiek obiektywnego wskaźnika. Taki mechanizm narusza równorzędność stron, przez co jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy powodów jako konsumentów. Wbrew twierdzeniom pozwanego nie ma przy tym znaczenia jak pozwany ustalał te kursy. Zgodnie bowiem z treścią art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w

związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Wszelkie mogące się pojawiać w tej materii wątpliwości zostały wyjaśnione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r. sygn. III CZP 29/17. Dodatkowo można odnotować, iż przyjęcie stanowiska pozwanego za słuszne stwarzałoby zagrożenie odmiennego aniżeli dotychczas wykonywania umowy przez pozwanego (tzn. w oparciu o inne, aniżeli rzekomo stosowane przez pozwanego rynkowe kursy) w zgodzie z postanowieniami umowy (przy czym podkreślić trzeba, iż badaniu podlega stan z chwili zawarcia umowy, z pominięciem późniejszych jej zmian). Takie stanowisko nie może zasługiwać na aprobatę. W konsekwencji oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy i w niniejszej sprawie Sąd uznał, iż kwestionowane przez powodów postanowienia kształtują ich obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy powodów.

Niezależnie jednak od powyższego, dodatkowo w ocenie Sądu za rażące naruszenie interesów powodów i niezgodne z dobrymi obyczajami należało również uznać obciążenie wyłącznie powodów ryzykiem kursowym. Tym samym oprócz postanowień przeliczeniowych, za abuzywne należało uznać również postanowienia, w których kwota kredytu ustalona została w walucie CHF. Istotnym jest przy tym, iż powodowie nie zostali należycie poinformowani o ryzyku kursowym. Jak wynika z ustaleń sądu powodowie nie zostali poinformowani, że jako jedyna strona umowy ponoszą ryzyko kursowe. Nie przedstawiono im żadnej informacji obrazującej jak konkretnie zmiana kursu CHF będzie wpływać na wysokość raty i wysokość kredytu do spłaty w złotych. Za należyte poinformowanie powodów o ryzyku kursowym nie może służyć oświadczenie podpisane w dniu złożenia wniosku kredytowego – „Informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej”. Co prawda dokument informował o występowaniu ryzyka kursowego, jednakże nie ukazywał przełożenia tego ryzyka na saldo i ratę kredytu np. w jaki sposób zmienią się one gdy kurs waluty wzrośnie o 5, 10, 20, 50 czy 100 %. Będąc częścią dokumentu tabela zawierająca symulację wysokości rat ukazywała jedynie wysokość raty przy wzroście kursu wynoszącym 21,02 %. Jednocześnie nie ukazywała, w jaki sposób zmieni się wysokość salda kredytu w takim przypadku. Właściwa informacja dla kredytobiorcy powinna obejmować oba te elementy, aby mógł on podjąć świadomą decyzję co do obciążenia się ryzykiem kursowym. Również z zeznań powodów i świadków wynika, że bank takich jasnych informacji nie udzielał. Przypomnieć tu trzeba, że nie chodzi tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i

zrozumiałe kryteria, wpływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku aprecjacji waluty.

Istotny jest również sposób spełnienia istniejących po stronie instytucji finansowych obowiązków informacyjnych. W zestawieniu z korzystną wysokością raty w chwili zawierania umowy oraz zapewnieniami o korzystności zaciąganego kredytu, przedstawione powodom pouczenia o ryzyku kursowym (złożenie oświadczenia), o bardzo ogólnikowej treści, informujące, że istnieje ryzyko, ale nie unaoczniające jego skali i ewentualnych jego konsekwencji, nie mogły oznaczać świadomości powodów co charakteru zobowiązania i rzeczywistego ryzyka. Zdaniem Sądu oczywistym jest, iż gdyby powodowie mieli świadomość jak bardzo może wzrosnąć ich zobowiązanie wobec banku nie zwiążaliby się umową o analizowanej treści.

Podsumowując, w niniejszej sprawie wyżej wskazane postanowienia mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Jak stanowi art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego przepisu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Należy jednakże rozważyć, czy istnieje możliwość zastąpienia postanowień abuzywnych innymi normami, ewentualnie czy możliwe jest dalsze funkcjonowanie umowy po wyeliminowaniu z niej abuzywnych postanowień dotyczących indeksacji.

Z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 3 października 2019 roku w sprawie C-260/18 (sprawa Dziubak) wynika jednoznacznie, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę. Tym samym nie jest możliwe zastąpienie postanowień abuzywnych na podstawie ustalonych zwyczajów lub zasad współżycia społecznego, zaś zastąpienie tych postanowień przepisami dyspozytywnymi jest możliwe, „*gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, przy czym możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, tak że ten ostatni zostałby tym ukarany*” (motyw 48 wyroku).

Mając powyższe na uwadze, wobec stanowiska powodów żądających uznania umowy kredytu za nieważną nie jest możliwe zastąpienie postanowień abuzywnych jakimikolwiek innymi normami. Przy tym aktualność zachowują wcześniejsze rozważania o niemożliwości zastąpienia nieważnych postanowień umowy oraz o tego konsekwencjach. W związku z tym Sąd doszedł do wniosku, że zawarta przez strony umowa kredytu jest nieważna, ponieważ bez zakwestionowanych postanowień abuzywnych nie może zostać wykonana.

Wobec tego bez znaczenia pozostaje zawarcie przez strony aneksu do umowy, nawet gdyby przyjąć, że częściowo eliminuje on z umowy postanowienia abuzywne.

W szczególności zawarty przez strony aneks nie usuwa pierwotnej przyczyny uznania całej umowy za nieważną, tj. niedozwolonego przeliczenia kwoty kredytu do spłaty oraz samego ponoszenia przez stronę nieograniczonego ryzyka walutowego. Aby zaś możliwe było przyjęcie, że konsument wyraża zgodę na związanie go niedozwolonym postanowieniem umownym, konieczne jest aby zgoda taka została wyrażona w sposób świadomy i wyraźny. Z pewnością nie sposób nadawać aneksowi takiego znaczenia, gdyż w żaden sposób nie odnosi się on do regulacji łączącego strony stosunku prawnego przed zawarciem aneksu i jej skutków. Nie stanowi zatem potwierdzenia przez kredytobiorcę woli związania go określonymi postanowieniami umownymi. To samo dotyczy kwestii ewentualnej nowacji zobowiązania, gdzie zamiar nowacji powinien być świadomie i jasno wyrażony przez strony (*zob. np. Wyrok SA w Łodzi z dnia 27 maja 2013 r., I ACa 88/13*). Pomijając już kwestię, że wątpliwa jest w ogóle nowacja zobowiązania od początku nieważnego, nie sposób uznać, aby powodowie zdawali sobie sprawę i wyrażali wolę spełnienia innego świadczenia niż to, do którego pierwotnie się zobowiązali.

Równocześnie, nie stanowiąc zgody na związanie niedozwolonymi postanowieniami, aneks nie zawiera również rozwiązań, które usuwałyby skutki istnienia umowy w dotychczasowym kształcie. W braku wyraźnie wyrażonej zgody konsumenta na związanie postanowieniami mającymi charakter niedozwolonych, tylko wprowadzenie rozwiązań, które w pełni usuwałyby skutki zastosowania takich postanowień, można by uznać za zamykające kwestię abuzywności postanowień umowy.

W związku z powyższym umowa kredytu jest nieważna. Nie ulega zaś wątpliwości, że świadczenia spełniane na podstawie nieważnej umowy kredytu są świadczeniami nienależnymi, z którymi łączy się po stronie powodów roszczenie o ich zwrot.

Mając powyższe na uwadze, zasadne było zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów całej dochodzonej kwoty jako spełnionego na rzecz pozwanego świadczenia nienależnego. W ocenie sądu nie ma także przeszkód, by zobowiązanie nie zostało określone

także w CHF – wobec faktu, iż powodowie w części w tej walucie spłacali raty z umowy, zaś pozwany je w takiej wysokości przyjmował.

Sąd w składzie rozpoznającym sprawę podziela przeważający w doktrynie i judykaturze pogląd, że strony nieważnej umowy mają niezależne wobec siebie roszczenia o zwrot własnych spełnionych świadczeń, wobec czego strona powodowa może domagać się zwrotu wszystkiego, co świadczyła na rzecz pozwanego (*zob. np. Uchwała SN z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20*).

Od zasądzonej kwoty Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 16 grudnia 2020 roku do dnia zapłaty, tj. od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma procesowego z 23 listopada 2020 r. modyfikującego powództwo. Podstawę rozstrzygnięcia o odsetkach stanowił art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c.

Niezasadny jest zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia. Strona powodowa nie dochodzi bowiem ani roszczenia z umowy rachunku bankowego ani roszczenia okresowego, a roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia, które przedawnia się w ogólnym terminie dziesięcioletnim lub trzyletnim, jeśli jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (*zob. np. wyrok SN z dnia 3 marca 2017 r., I CSK 318/16*). W tym też zakresie sąd nie podziela poglądu Sądu Najwyższego z wyroku z dnia 25 lutego 2005 r. (sygn. akt II CK 439/04), jakoby roszczenie o zwrot nienależnie pobranych odsetek przedawniało się w terminie właściwym dla roszczeń okresowych, ponieważ niewątpliwie roszczenie to nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe, a nie ma żadnych innych racji, aby wyłączać spod ogólnych reguł przedawnienia akurat tę kategorię roszczeń. Jeśli bowiem termin przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia miałyby zależeć od terminu przedawnienia roszczenia, które zostało nienależnie spełnione, to należałoby uznać, że dotyczy to nie tylko świadczeń okresowych, ale każdej kategorii roszczeń nienależnie spełnionych.

W związku z powyższym dochodzone przez powodów roszczenie nie uległo przedawnieniu, zważywszy, że pozew został wniesiony w dniu 24 listopada 2017 r., a więc przed upływem 10 lat od chwili rozpoczęcia spłaty kredytu (umowę kredytu zawarto 5 września 2008 r.). Co prawda pozew przerwał bieg terminu przedawnienia jedynie roszczenia dochodzonego w złotych, jednakże pismo rozszerzające powództwo o kwoty spłacone w CHF powodowie złożyli 24 listopada 2020 r., zaś spłatę kredytu w CHF powodowie rozpoczęli dopiero po podpisaniu aneksu w dniu 21 listopada 2014 r. Tym samym żadne z dochodzonych roszczeń o zapłatę nie uległo przedawnieniu przed wytoczeniem o nie powództwa.

Niezależnie od powyższego zasadne byłoby twierdzenie, że powoływanie się przez pozwanego na upływ terminu przedawnienia roszczenia stanowi nadużycie prawa (art. 5 k.c.), ponieważ konsument przez znaczną część wykonywania umowy nie miał świadomości spełniania świadczenia nienależnego, a więc nie stanowiłoby jego winy uchybienie terminowi przedawnienia roszczenia. Nadto powodowie w wyniku zawarcia nieważnej umowy ponieśli uszczerbek, który, ze względu na jego rozmiar i wagę, domaga się naprawienia w świetle zasad słuszności.

Co do dochodzonego przez stronę powodową roszczenia o ustalenie nieważności umowy kredytu, to przesłanką jego dopuszczalności zgodnie z art. 189 k.p.c. jest istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa.

Jak wskazuje orzecznictwo interes prawny w wytoczeniu powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. nie istnieje wtedy, kiedy realnie możliwym jest uzyskanie przez powoda ochrony lub usunięcie stanu niepewności w inny sposób, gdy uzasadnione jest posłużenie się dalej idącym (intensywniejszym) środkiem ochrony prawnej. A zatem jeżeli do usunięcia stanu niepewności czy zagrożenia sfery prawnej powoda istnieje możliwość wytoczenia innego powództwa np. o świadczenie, to taka możliwość wytoczenia takiego powództwa wyłącza istnienie interesu prawnego (*por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1968 r., III CZP 103/68, OSNCP 1969, Nr 5, poz. 85, uchwała z dnia 27 lipca 1990 r., III CZP 38/90, OSNC 1991, nr 2-3, poz. 25, wyrok SN z dnia 13 września 2007 r., III CSK 123/07, nie publ., wyrok SN z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, nie publ.; wyrok SN z dnia 14 marca 2012 r. II CSK 252/11 LEX nr 1169345*).

Innymi słowy, interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi skuteczną ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w nieokreślonej przyszłości (*por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 13 kwietnia 1965 r. II CR 266/64 OSPiKA 1966/7-8 poz. 166, oraz wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 22 listopada 2002 r. IV CKN 1519/2000 LexPolonica nr 377910*). Przyjmuje się istnienie interesu prawnego zawsze, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny (*por. wyrok SA w Warszawie z dnia 25 września 2013r., I ACa 773/13, LEX nr 1392106*). W szczególności istnieje interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, mimo przysługującego powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego, jeżeli z tego stosunku wynikają jeszcze inne lub dalej idące skutki, których dochodzenie w

drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne (*Wyrok SN z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14*).

Mając powyższe na uwadze, nie można odmówić powodom interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu, skoro dochodzone przez nich jednocześnie roszczenia pieniężne nie stanowią kompleksowych rozliczeń pomiędzy stronami nieważnej umowy kredytu. Dopiero rozstrzygnięcie o nieważności umowy rozstrzygnie spór co do tego, że kredytobiorcy nie muszą uiszczać na rzecz banku rat kredyt oraz będą mogli żądać, podobnie jak bank, zwrotu wszystkiego, co do tej pory świadczyli. Bez takiego rozstrzygnięcia skutek taki nie zaistnieje, ponieważ w judykaturze nie ma zgody co do tego, czy z mocy wiążącej wyroku o świadczenie korzysta jedynie rozstrzygnięcie, czy rozciąga się ona na kwestie pozostające poza sentencją, w tym ustalenia i oceny dotyczące stosunku prawnego stanowiącego podstawę żądania, o którym orzeczono (*zob. np. wyrok SN z dnia 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, wyrok SN z dnia 20 stycznia 2016 r., IV CSK 282/15*).

Sąd rozstrzygnął o kosztach procesu, w tym o kosztach zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., ustalając, że pozwany ponosi koszty postępowania w 100 %. Na podstawie art. 108 k.p.c. szczegółowe wyliczenie kosztów pozostawiono Referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w wyroku.

sędzia Monika Dominiak

Zarządzenie:

1. Na podstawie art. 15zsz⁹ ust. 5 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* zarządzam **w sprawie XXIV C 1219/17** odstąpienie od doręczania pisma za pośrednictwem portalu informacyjnego;
2. o treści zarządzenia zawiadomić pełnomocników stron (stronę, jeśli nie ma pełnomocnika), poprzez zamieszczenie na wstępie pisma wzmianki o treści: odstąpiono od doręczenia za pośrednictwem portalu informacyjnego.
3. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.

Warszawa, dnia 19 lipca 2021 roku.

sędzia Monika Dominiak